

שיעורים בספר הזוהר

על התורה והמועדים

פרשת וירא

הניצנים נראו בארץ

מאת הרב יצחק לאווי

גליון ט – פרשת וירא תשפ"א

לשמיעת וצפיה בשיעורים, וכן לשאר שיעורים וכתבים,
ולהרשמה לקבלת עדכונים שבועיים באימייל

yitzchoklowy.com

תוכן

פרשת וירא.....	5
מאמר הניצנים נראו בארץ.....	5
פרק א – כח הארץ הוא דבר הויה שנעלמה ונגלה לאברהם.....	5
הארץ לא גילתה כוחה עד שבא אדם.....	5
השמים לא גילו את כוחם עד שבא אדם.....	5
כאשר בא אדם נגלה כח הארץ ושרו שירה ונגלה דבר ה'.....	5
כאשר חטא אדם נעלם כח הארץ.....	6
נח תיקן את הארץ ושוב קילקלו.....	6
כאשר בא אברהם ונימול חזר כח הארץ להתגלות ונגלה דבר ה'..	6
פרק ב' - המדרגות העליונות נתגלו בשכינה עצמה אחר המילה.....	6
הניצנים נראו בארץ עצמה.....	7
נכרת הערלה ויצא הקול לדיבור.....	7
וירא אליו – לשכינה שהיא הדיבור עצמה.....	7
והוא – מדרגה נעלמת השורה על פתח האהל.....	7
כחום היום הארת הימין.....	7
כחום היום בתשוקת הייחוד.....	8
פרק ג – התחברות השכינה באבות.....	8
אחר שנימול נגלה עולם העליון על התחתון בתשוקת הצדיק.....	8
שלושה אנשים הם שלשת אבות והמלכות רצה לקראתם להיות כסא להם.....	8
דוד המלך הלך לחברון להתחבר באבות.....	8
זוהר וירא: הניצנים נראו בארץ.....	10
הסתכלות בחידוש אברהם אבינו לראות הויה.....	10
הניצנים נראו בארץ ביום השלישי של מעשה בראשית.....	11
הניצנים נראו שיצאו להתגלות סובייקטיבית מן הכח.....	12
מדרגות הארץ והשמים תלויים בהכרת האדם.....	14

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | וירא תשפ"א | 4

נפילת ותיקון אדם נח אברהם.....15

פרשת וירא

מאמר הניצנים נראו בארץ

זוהר וירא חלק א דף צז, א – צט, ט

פרק א – כח הארץ הוא דבר הויה שנעלמה ונגלה לאברהם

הארץ לא גילתה כוחה עד שבא אדם

[וירא אליו הויה]

א] רבי חייא פתח: (שיר השירים ב, יב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו.

הנצנים נראו בארץ - כד ברא קב"ה עלמא יהב בארעא כל חילא דאתחזי לה. וכלא הוה בארעא ולא אפיקת איבין לעלמא עד דאתא אדם. כיון דאתא אדם כלא אתחזי לעלמא, וארעא גליאת איבהא וחילהא דאתפקדו בה.

השמים לא גילו את כוחם עד שבא אדם

ב] כגוונא דא שמים לא יהבו חילין לארעא עד דאתא אדם. הדא הוא דכתיב (בראשית ב, ה) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יי' אלהים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה.

אתטמרו כל תולדין ולא אתגלון, ושמיא אתעכבו דלא אמטירו על ארעא, בגין דאדם אין – דלא אשתכח ולא אתברי וכלא אתעכב בגיניה.

כאשר בא אדם נגלה כח הארץ ושרו שירה ונגלה דבר ה'

ג] כיון דאתחזי אדם, מיד הנצנים נראו בארץ - וכל חילין דאתטמרו אתגליאו ואתיהבו בה.

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | וירא תשפ"א | 6

עת הזמיר הגיע - דאתתקן תקונא דתושבתן לזמרא קמי קב"ה, מה דלא אשתכח כד לא אתברי אדם.

וקול התור נשמע בארצנו - דהא מלה דקב"ה לא אשתכח בעלמא עד דאתברי אדם. כיון דאשתכח אדם כלא אשתכח.

כאשר חטא אדם נעלם כח הארץ

ד] בתר דחטא כלא אסתלק מעלמא ואתלטיא ארעא, הדא הוא דכתיב (בראשית ג, יז) ארורה האדמה בעבורך וגו', וכתיב (בראשית ד, י"ב) כי תעבוד את האדמה לא תוסף תת כחה לך וגו', וכתיב (בראשית ג, י"ח) וקוץ ודרדר תצמיח לך.

נח תיקן את הארץ ושוב קילקלו

ה] אתא נח ותקין קרדומין ופצירי בעלמא. ולבתר (בראשית ח, כ"א) וישת מן היין וישכר.

אתו בני עלמא וחבו קמיה דקב"ה, ואסתלקו חילין דארעא כמלקדמין, והוו קיימי עד דאתא אברהם.

כאשר בא אברהם ונימול חזר כח הארץ להתגלות ונגלה דבר ה'

ו] כיון דאתא אברהם לעלמא, מיד הנצנים נראו בארץ - אתתקנו ואתגלו כל חילין דארעא.

עת הזמיר הגיע - בשעתא דאמר ליה קב"ה דיתגור.

כיון דמטא ההוא זמנא דברית אשתכח ביה באברהם דאתגור, כדין אתקיים כל האי קרא, ואתקיים עלמא, ומלה דקב"ה הוה באתגלייא ביה, הדא הוא דכתיב וירא אליו יי.

פרק ב' – המדרגות העליונות נתגלו בשכינה עצמה אחר המילה

הניצנים נראו בארץ עצמה

א] רבי אלעזר פתח האי קרא בשעתא דאתגזר אברהם. דעד לא אתגזר לא הוה מליל עמיה אלא מגו דרגא תתאה, ודרגין עלאין לא הוו קיימי על ההיא דרגא. כיון דאתגזר, מיד הנצנים נראו בארץ - אלן דרגין תתאין דאפיקת ואתקינת האי דרגא תתאה.

נכרת הערלה ויצא הקול לדיבור

ב] עת הזמיר הגיע - אלן ענפוי דערלה.

וקול התור נשמע בארצנו - דא קול דנפיק מגו ההוא פנימאה דכלא, וההוא קול נשמע - ודא קול דגזר מלה למללא ועביד לה שלימו.

וירא אליו – לשכינה שהיא הדיבור עצמה

ג] תא חזי: דעד לא אתגזר אברהם לא הוה עליה אלא האי דרגא כדאמרן.

כיון דאתגזר מה כתיב, וירא אליו יי'. למאן? דהא לא כתיב וירא יי' אל אברם. דאי לאברם, מאי שבחא הכא יתיר מבקדמיתא עד לא אתגזר דכתיב וירא יי' אל אברם?

אלא רזא סתימא איהו, וירא אליו יי' - לההוא דרגא דמליל עמיה, מה דלא הוה מקדמת דנא עד לא אתגזר.

והשתא אתגלי קול ואתחבר בדבור כד מליל עמיה.

והוא – מדרגה נעלמת השורה על פתח האהל

ד] והוא יושב פתח האהל. והוא - ולא גלי מאן. אלא גלי הכא חכמתא דכלהו דרגין דשארן על האי דרגא תתאה בתר דאתגזר אברהם.

כחוס היום הארת הימין

ה] תא חזי: וירא אליו יי' - דא הוא רזא דקול דאשתמע דאתחבר בדבור ואתגלי ביה.

והוא יושב פתח האהל - דא עלמא עלאה דקאים לאנהרא עליה.

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | וירא תשפ"א | 8

כחום היום - דהא אתנהיר ימינא, דרגא דאברהם אתדבק ביה.

כחום היום בתשוקת הייחוד

[ו] דבר אחר: כחום היום - בשעתא דאתקריב דרגא לדרגא בתיאובתא דדא לקבל דא.

פרק ג – התחברות השכינה באבות

אחר שנימול נגלה עולם העליון על התחתון בתשוקת הצדיק

[א] וירא אליו. אמר רבי אבא: עד לא אתגזר הוה אטיס, כיון דאתגזר אתגלי כלא ושרא עליה שכינתא בשלימו כדקא יאות.

תא חזי: והוא יושב פתח האהל. והוא - דא עלמא עלאה דשרי על האי עלמא תתאה. אימתי? כחום היום - בזמנא דתיאובתא דחד צדיק דשארי ביה עמיה.

שלשה אנשים הם שלשת אבות והמלכות רצה לקראתם להיות כסא להם

[ב] מיד וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו. מאן אנון שלשה אנשים? אלין אברהם יצחק ויעקב דקיימי עליה דהאי דרגא ומנייהו יניק ואתון.

כדין וירא וירץ לקראתם - דתיאובתא דהאי דרגא תתאה לאתחברא בהו וחדוותא דיליה לאתמשכא אבתרייהו.

וישתחו ארצה - לאתקנא כרסייא לגבייהו.

דוד המלך הלך לחברון להתחבר באבות

[ג] תא חזי: עבד קב"ה לדוד מלכא חד סמכא מכרסייא עלאה כאבהן. ואע"ג דאיהו כרסייא לגבייהו, אבל בזמנא דאתחבר בהו איהו חד סמכא לאתתקנא בכרסייא עלאה.

ובגין כך נטל מלכותא בחברון דוד מלכא שבע שנין, לאתחברא בהו והא אתמר.

מקורות ומפרשים

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | וירא תשפ"א | 9

הניצנים נראו בארץ – ראה הקדמת הזוהר מאמר ב, דף א, א

הארץ לא הוציאה פירותיה עד שבא האדם: חולין ס, ב. רש"י בראשית ב,
ה. ועי' רמב"ן בראשית א.

זוהר וירא: הניצנים נראו בארץ

הסתכלות בחידוש אברהם אבינו לראות הויה

[א] וירא אליו הויה. כאשר נתחדש בפרשת אברהם ראיית הויה נסתכל אנחנו. כאותו האופן שבו נגלה הויה בראיה יש לנו לראות ולהביט היטב ראייה זו מהו. ומהו נקודת החידוש שנתחדש בפרשיות אברהם אבינו שלראשונה נראה הויה לבני אדם ביחס למה שהיה טרם בא אברהם אבינו. בראיה זו בא הזוהר להסתכל, ואף חז"ל במדרשיהם עמדו רבות על החידוש הזה.

[ב] ובזה הלשון רשום: וירא אליו הויה. זהו שאמר הכתוב (איוב מ"ב. ה) "לשמע און שמעתיד ועתה עיני ראיתך". אמר אברהם אבינו לפני הקב"ה. מימות אדם הראשון היו שומעים אותך, (בראשית ג. ח) "וישמעו את קול הויה אלהים מתהלך בגן", שמע אותך קין (בראשית ד. ט) "ויאמר הויה אל קין", שמע אותך נח (בראשית ו' ג) "ויאמר אלוהים לנח", אף אני לשמע און שמעתיד כשהייתי בחוץ לארץ (בראשית י"ב. א) "ויאמר השם אל אברם". ומשבאתי לארץ מיד עיני ראיתך, (שם ז) "וירא הויה אל אברם".

[והולך ודורש המשך הפסוק באיוב: "על כן אמאס וניחמתי על עפר ואפר", מיד "ויבן שם מזבח להויה הנראה אליו", "מזבח אדמה תעשה לי", ומשנראית אלי שוב, "הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר". ומשנעשה יצחק אפר אמרתי מעתה "הויה יראה אשר יאמר היום בהר הויה יראה".]

[ג] ובאמת שנקודה זו כבר התייחדה לאברהם בפרשה הקודמת, ולא נדרשה כאן אלא כדרך המדרשים לדרוש את המיוחד בתחלות הפרשיות. ולעולם עיקר כוונת הזוהר והמדרש אכן לדרוש את "וירא אליו הויה" המופיע כבר בתחילת פרשת לך לך. ושוב בפרשת המילה. ושם בפעם הראשונה ניכר ביותר החידוש הזה. שכן התחלת הפרשה באמירה בלבד, "ויאמר הויה אל אברהם לך לך". ומשנכנס לארץ "וירא אליו הויה", נראה כי ראייה זו מתנה טובה מיוחדת הוא בביאת אברם לארץ. ואכן "ויבן שם מזבח להויה הנראה אליו". בנה אברהם מזבח מיוחד לשם

מידה זו שהויה נראה אליו, ולא ידע או שמע אותו בלבד. וכן מצינו שנהגה הגר שלמדה בבית אברהם "ותקרא שם הויה הדובר אליה אתה אל ראי כי אמרה הגם הלם ראיתי אחרי ראי", חזרה על מעשי אדונה וקראה לשם הויה "אל ראי" כאשר מידה זו לימד אברהם אבינו. וכן מצינו בסוף פרשת וירא אחר מעמד העקידה שקבע אברהם מידה זו לדורות "ויקרא שם המקום הויה יראה אשר יאמר היום בהר הויה יראה" והוא מקום המקדש לדורות.

ד] הסתכלנו לבאר דבר זה. מהו זה שהאדם קורא את שם קונו בשם הנראה אליו, ומה העזה יש בו עד שהוא מכנה את שם האל ממש לפי הנראה אליו, והרי לכאורה מה שנראה אליו אינו אלא סיפור מקרי שנגלה במצב הזה ובאופן הזה. ובאמת שמצינו בכל המקראות שהאל נקרא לפי המקום או המידה או האופן שהוא נגלה בו. כי אכן יש דרך הסתכלות אחת לומר יש את המציאות האובייקטיבית שאינה משתנה, ובדרך צדדית מקרית פעם הוא נגלה ופעם הוא נראה ופעם הוא נשמע וכדומה. אבל ישנו דרך עדינה מזאת שמסתכלת לא על המציאות האובייקטיבית כמות שהיא אלא על אופן הופעתה בלב האדם (פנומנולוגיה). כי אין דעת וגילוי לאדם אלא כפי האופן שהדברים מופיעים לעינו. ואין עבודה להויה כפי שהוא אצל עצמותו אלא כפי שהוא מופיע לעיני האדם וניכר בו כך. ולפיכך אנחנו אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק אלהי יעקב דהיינו כפי האופן שבו נגלה לאבות ובהופעה הזאת עבדוהו והשיגוהו. וכך בנה אברהם מזבח לא לאל כפי שהוא בעצמותו אלא 'להויה הנראה אליו'. להופעה זו שנראה אליו הויה לזה בנה מזבח ואת זה הוריש לבניו וזרעו אחריו בהר הויה יראה.

הניצנים נראו בארץ ביום השלישי של מעשה בראשית

ה] לבטא את משמעות המאורע פתח רבי חייא בפסוקי שיר השירים שהם מקור בלתי נדלה לביטוי ודימויי תנועות חשק אהבת האוהבים שהם התנועות העומדים בשורשי כל תנועות סיפורי התורה. פתח בפסוק זה: הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. פרשה זו מתחילה "ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך". בלשונו קוראים לזה משפט פתיחה. כאשר הדוד מגיע לאהבתו אחר ימות החורף שהאהבה נרדמה בהם והוא מבקש להעיר את

ליבה ולפתוח לה. הרי הוא זקוק למילים שיבטאו את הסיבה שהוא בא עכשיו. לתרץ כיצד נרדמה החיבה בזמנים עברו ומה תירוץ הוא מוצא לו להעיר אותה עכשיו. ובכן אומר הדוד ונותן טעם לדבריו, "כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו, הניצנים נראו בארץ וגו'". הנה אכן עד עתה לא באתי כי היו ימי סתיו וגשם. קר וסוער בחוץ היה לא יכולתי להגיע. אך עתה תסתכלי כיצד הניצנים כבר נראים בארץ, הסתכלי כיצד הזמיר כבר מתחיל לזמר, כיצד כבר מתחיל קול התור להישמע כאשר העופות חוזרים אף הם ממנוחת החורף שלהם וחוזרים לשיר ולזמר, ובכן קומי גם את בתוך ההתעוררת הזאת ולכי לך.

ו] כל ציורי העולם נובעים מסוד מעשה בראשית. כאשר שיר השירים שואל את דימויו מעולם הטבע שהוא מעשה בראשית, וכמעשה בראשית חזרת העולם אחר המבול שבו חזר העולם לתהו. באמת אפשר לראות בכל יום ויום מששת ימי בראשית תיאור שונה של הגיע זמן האהבה אחר שעברו ימי הרעה. ביום הראשון היה אור מתוך החושך, אומרים אנחנו למנצח על אילת השחר כאשר מתחיל האור להתנוצץ אחר לילה חשוך ומתעוררת האהבה ויפתח נח את חלון התיבה שנעשה להאיר. ביום שני היה יבשה מתוך המים, אומרים אנחנו הנה עברנו את הים ותכל הגשם מן הארץ ויבשה האדמה ותבוא היונה ועלה זית טרף בפיה לעורר חיבת דודים. ביום השלישי צמחה האדמה אחר שהיתה חשוכה עקרה בלתי צומחת. ביום הרביעי נתלו המאורות ונסדרו זמני וסדרי שבועות חודשים ושנים אחר שהיה בלבול, יום ולילה לא ישבותו. ביום החמישי נוצרו החיות ופרו ורבו בארץ אחר היפרדם, שנים שנים יצאו מן המבול. ביום השישי נעשה אדם והתברך ופרה ורבה.

הניצנים נראו שיצאו להתגלות סובייקטיבית מן הכח

ז] מאמר זה הניצנים נראו בארץ וודאי חוזר הוא לסיפור היום השלישי של ימי בראשית, אשר בו וודאי הניצנים נראו בארץ אחר שהיו חשוכים ושטופים במים בימים הראשונים של מעשה בראשית. וכך הוא נדרש בהקדמת הזוהר. אך המתבונן בפרשת צמיחת הצמחים מן האדמה בפרק השני של מעשה בראשית יודע שעוד לא הסתיימה שם עניינם. שכן למדנו וכל שיח השדה טרם יצמח וכל

עץ השדה טרם יהיה בארץ כי לא המטיר הויה אלהים ואדם אין לעבוד את האדמה. וליישב הענין ביארו חז"ל כי עומדים היו הצמחים בכח האדמה מיום השלישי ולא צמחו עד היום השישי שבו בא האדם. ולא ירדו גשמים עד שבא אדם שיתפלל ויודה עליהם. וביארו בזה מפרשי העומק כרמב"ן, כי תחילת בריאת העולם לא היה אלא יצירת כל העתיד להיות בכח והיו כל מעשי הארץ בכח הארץ מרגע ראשון של בראשית אך הוצאתם לידי פועל ארכו במשך הזמן של ששה ימים ואף אחריו.

ח] ראינו בזה הבחנה זו שהתחלנו בה למעלה כי האדם הוא המכיר את הדברים וקורא להם שמות. ואם מצד עצמות הדברים כבר יש באדמה כל כוחה אין זה מעלה ומוריד לגבי מידת האמת שמצד האדם שהוא מכיר את כל הדברים אך כפי הבחנתו ודעתו. ולפיכך בערך התבוננות האדם עצמו נחשב שכל מעשה בראשית לא נגמרו עד שבא האדם ולא צמחה השדה ולא המטירה השמים. וכאשר הגיע אדם אז הניצנים נראו בארץ. נראו דווקא כי אז היה מי שיכיר כוחם ולא היה תהו ובהו. וכך הוא לענין ביאת אברהם אבינו, שהוא האדם השלישי אחר שכבר בא אדם ונח כאשר יתבאר. ולא היתה חידושו בעצמות הדברים כי עצמות הדברים שווים לעולם אלא בנראות הדברים דהיינו בהתגלותם לעיני בני אדם. הרי וירא אליו הויה – הניצנים נראו בארץ. ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך.

ט] במילים אחרות. יותר משחשובה ההבחנה בין אמת ושקר, בין הנמצא ללא נמצא. בין הקיים ללא קיים. חשובה ההבחנה בין ההעלמה לגילוי. בין הסוד לנגלה. בין הנאמר בפירוש והנאמר ברמיזה. אשר אפשר לקרוא לכל זה גם היחס בין מה שבכח למה שבפועל. כי רוב תהלוכות העולם אינם תלויים בשאלת האמת אלא בשאלת הגילוי והכיסוי. השאלה מתי לכסות ומתי לגלות הרבה יותר נוכחת וחשובה מן השאלה מהו האמת. כי האמת האובייקטיבית אחת היא תמיד. אבל ידיעתה וגילוייה צריכה יישוב גדול לפי כלי הקיבול ולפי הכרעות הדעת ולפי זמני העולם ובדברים הללו ביאור רוב לבטי ההיסטוריה ונפתוליה. ובכח קיימים כל הדברים תמיד בכל אחד אבל הבאתם לידי פועל הוא עיקר מאמץ העולם.

ובמיוחד הוא כך לפי הקבלה אשר מעמידה את כל סדר הווית הברואים בסדר של גילוי מן ההעלם ולא בסדר של התהוות מן הלא.

מדרגות הארץ והשמים תלויים בהכרת האדם

י] איה נראו הניצנים? הוי אומר בארץ. ארץ זו היא עיקר מקום האדם ככתוב כי עשה את האדם בארץ וייצר את האדם עפר מן האדמה. אמנם אע"פ שעיקר מקום האדם הוא בארץ, מכל מקום גם השמים לא נתנו כוחם עד שבא האדם. ככתוב כי בנוסף למה שכל שיח השדה טרם צמח גם לא המטיר. כי מטר השמים אינו בא אלא לצורך הארץ וכיון שאדם אין לעבוד את האדמה גם לא ירד מטר מן השמים. הרי הן היראות השמים והן היראות הארץ תלויים במעשי האדם ונקראים לפי היראותם לאדם. [ולפי הסוד שיתבאר היינו לא די שהשכינה תלויה במעשי האדם אף היראות הז"א והבינה עליה תלויים במעשי התחתונים].

יא] וכאשר נוצר האדם, מיד הניצנים נראו בארץ. עת הזמיר הגיע. מהו עת הזמיר? כי למדנו בפרק שירה שכל היצירה משוררת שירה לפני יוצרה. והנה אף זה לא היה קיים טרם בא האדם, היינו כל שירה זו אינו אלא כפי הסתכלות האדם ביצירה ורואה שהיא משוררת שירה. ולכן אמרו חז"ל ואלהים אין להתפלל. כי אם הבריאה כולה תפילה הרי אין מי שמכיר בכך אלא האדם [ולמדנו יפה בסוד הנותן לשכוי בינה שהוא בינת לב האדם המתעורר על ידי התרנגול הנקרא גם הוא שכוי וזוהי ברכתו הראשונה של האדם בבוקר]. הרי לא המציאות של הצמחים והעולם בלבד תלוי בהכרת אדם אף המציאות העליונה של שירתם ותפילתם אינו יכול להיות מבוטא אלא על ידי האדם.

יב] וקול התור נשמע בארצנו. זה דיבורו של הקדוש ברוך הוא. ואיה נשמע קולו? באותו ארץ. קולו של הקב"ה וודאי השמים הוא כנאמר מן השמים השמיעך את קולו. עד שלא בא אדם אין הקול הזה נמצא אלא בשמים משבא האדם הרי הוא נשמע בארצנו של בני האדם. וכך לומדים אנחנו כי אדם הראשון שמע את קול אלהים מתהלך בגן ובטרם בא אדם לא שמענו את קולו של אלהים וכל אמירות של מעשה בראשית בלחשיה היו, כי לא נאמרו לנמען, אך בבריאת האדם תיכף

"ויאמר להם אלהים" היה לאלהים למי לדבר והיה קולו נשמע בארץ. וכמה מצוות ציוה על אדם הראשון וכמה תורות לימד אותו וכמה דיבורים נדבר איתו.

נפילת ותיקון אדם נח אברהם

יג] כאשר חטא האדם שעבורו יצא הכל מן הארץ, נאמר ארורה האדמה בעבורך. וגם קללה זו יש להבינה לא על דרך המציאות אלא על דרך ההתגלות. כי ודאי עוד נשארה אותו הכח בתוך האדמה אך לפי שחטא האדם חזרה להיבלע בתוך הארץ ולא יצאה בחוץ. וכך מדויקת לשונו של הקב"ה לקין (שהכפיל עוד בפגם האדמה כאשר כיסה את דמי אחיו בה) כי תעבוד את האדמה לא תוסף תת כחה לך. כלומר כח יש בה אבל היא לא תתן לך את כחה ותהיה נע ונד בארץ לפי שלא תוכל להיות נטוע ומיושב בה ולא תראה לה את כחה. והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים ולא מראה את כל יופי כוחה אלא אדרבה מסובבת בקוצים ודרדרים.

יד] וכן בפנימיות העניין שהוא השמים הושתק דבר ה' בעולם, ולא היה רואה אותה. ולא דיבר ה' לאדם מיום שגירשו מגן עדן ולא לקין מיום שגירשו הלאה מקדם לעדן. הרי הארץ שאנחנו דיברנו שלא נשמע בה קול התור משמעות כפולה יש בה. אחת היא הארץ התחתונה שלא נתנה כחה לך שניה הוא הארץ העליונה דהיינו התפילה עצמה. כאשר התפילות אינם נענות זה נקרא שאין האדמה נותנת כחה לאדם. שכל כח האדם הוא שבתפילתו הוא מוציא את הצמח מן האדמה. וכאשר אין האדם שומע עוד את קול ודיבור הויה הרי הושתקה האדמה נאלמה דומיה ואינה נותנת עוד מכוחה בקולה.

טו] בא נח אמרנו זה ינחמנו ממעשינו. אכן דיבר ה' לנח שוב וקיוונו שתוסר קללת הארץ לגמרי ומלאה הארץ דעה. אך תיכף אחר המבול כאשר ניגש נח להצמיח את האדמה כתפקידו נכשל בה. ומן הכרם אשר נטע השתכר ויתגל בתוך אהלה. כלומר לא פעל נח את הגילוי מן ההעלם באופן הראוי והיה מזה גילוי ערוה. והאדמה שהתחילה תת כוחה אליו כראוי כאשר האדם יאכל את פרותיה ויוציא לחם מן הארץ ויראה בה את דבר הויה הופסקה. אם בימי אדם הראשון הוציאה

האדמה קוצים ודרדרים הרי בימי נח הוציאה שיכורים. נפגם הדעת שבו יודע האדם כאשר אוכל והשתכר נח ולא ידע וקילל את פירות גופו שיצאו ממנו כאשר קילל הקב"ה את האדמה ושוב הושתק העולם ואין להקב"ה אל מי לדבר ואף בכל דור הפלגה לא נמצא לו למי לדבר ואל המלאכים אמר נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו רמז לנו כי לא היה מי שיבין את שפתו של הקב"ה והיה נאלם באדמה ושוב פיזר את בני העולם להיות נעים ונדים כקין וכאדם.

[טז] עד שהואר אורו של אברהם ויאמר הויה לאברם לך לך אל הארץ אשר אראך. כבר לא תתעלם הארץ כבר תתחיל תת כוחה. את הארץ הזאת שנעלמה ונאלמה תראה בעיניך לא תתעלם ממך. וירא הויה אל אברם ונראה מאמר ה' מפורש בארץ ויבן אברהם מזבח להויה הנראה אליו למען יכירו וידעו כי הארץ הוציאה פרותיה וזרועיה הצמיחה כן דברי אשר יצא מפי.

[יז] עת הזמיר הגיע. כאשר פירשנו על זמירת הציפורים כך יש לפרשו מלשון כרמך לא תזמור, ויש בפשט משמעות שיר השירים שני המשמעויות שכן התחלת הקיץ הוא בשורת עונת הבציר כשם שהוא בשורת זמירת העופות. אך זמירת הכרם קרוב עוד יותר למעשי האדם ומעשי נח מאשר זמירת העופות. ומה זמירה עשה אברהם, וודאי ברית מילה שנמסר לו בהיראות הויה אליו, וכרת את הערלה. ומיד וירא אליו הויה בהתגלות שכמותה לא היתה מעולם כאשר הוסרו כל הקוצים והדרדרים המעכבים את היראות כרם הויה צבאות וירא אליו הויה.

